

**Чирук Григорій Леонідович,**

*здобувач 4 курсу першого (бакалаврського) рівня вищої освіти  
факультету географії, історії та туризму  
ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет  
імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

**Старжець Володимир Іванович,**

*кандидат історичних наук, доцент кафедри історії, теорії держави і  
права та філософії ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний  
університет імені академіка Степана Дем'янчука», м. Рівне*

## **ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ НАВЧАННЯ ВСЕСВІТНЬОЇ ІСТОРІЇ НА ЗАСАДАХ ГУМАНІЗМУ**

Сучасна система історичної освіти функціонує в умовах глибинної зміни освітніх пріоритетів, що зумовлена переходом від традиційної знанневої моделі до компетентнісного підходу. В межах цієї зміни історія як навчальна дисципліна поступово виходить за межі інформативної функції та набуває вираженого світоглядного й ціннісного характеру [4, с. 170]. Вагомого значення набуває гуманістична спрямованість навчання, яка визначає зміст й загальну логіку освітнього процесу.

Аналіз Державного стандарту засвідчує, що громадянська та історична освітня галузь спрямована на формування в учнів цілісного бачення історичного розвитку суспільства, здатності встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між подіями, орієнтуватися в історичному часі й просторі, працювати з різними видами інформації та критично її осмислювати. Окремий акцент зроблено на формуванні ціннісних орієнтацій, пов'язаних із демократією, правами людини, культурним різноманіттям і відповідальним ставленням до історичної спадщини [2].

Окреме місце займає формування уявлення про мир як головну умову суспільного розвитку. Під час вивчення історії учні аналізують воєнні конфлікти і періоди мирного розвитку цивілізацій. Це дає змогу

зрозуміти, що мир є результатом взаємодії політичних, економічних і культурних чинників, а також усвідомлених зусиль суспільства. Методологічним аспектом є переорієнтація навчання з репродуктивного засвоєння інформації на діяльнісно-аналітичний підхід. Він передбачає активну участь здобувачів освіти в тлумаченні історичних подій, роботі з різними типами джерел і формуванні навичок аргументованого висловлення власної позиції [5, с. 62-63].

Історична освіта виконує пізнавальну та світоглядно-виховну функції. Вона сприяє усвідомленню відповідальності людини за наслідки власних дій у суспільстві. Аналіз історичних прикладів засвідчує, що конфлікти, війни та кризи є результатом конкретних рішень, а отже, можуть бути попереджені через розвиток культури діалогу та взаєморозуміння [1, с. 513-515]. Особливої ваги набуває інтеграція історичної освіти з проблематикою сучасного світу. Всесвітня історія є інструментом пояснення глобальних процесів, зокрема інтеграції та дезінтеграції суспільств, міграційних рухів, конфліктів і миротворення, що дає змогу усвідомити, що сучасність є результатом тривалого історичного розвитку, а розуміння минулого - необхідною умовою орієнтації в теперішньому.

Результатом навчання є формування соціальної відповідальності. Вона проявляється в усвідомленні наслідків власних рішень, готовності до участі в суспільному житті та дотриманні принципів демократичної взаємодії. Історична освіта створює передумови для виховання активної громадянської позиції, орієнтованої на розвиток суспільства. Тобто, навчання всесвітньої історії в контексті гуманістичної освіти спрямоване на формування багатовимірної особистості [3]. Вона поєднує інтелектуальні, ціннісні та соціальні компетентності, що дозволяє дієво взаємодіяти із сучасним світом, зберігаючи моральні орієнтири та відповідальність за власні дії.

В результаті аналізу цілей і завдань навчання всесвітньої історії в межах гуманістичної освіти встановлено, що сучасний освітній процес поступово виходить за межі традиційної моделі, орієнтованої переважно на відтворення фактологічного матеріалу та механічне

запам'ятовування подій. Натомість відбувається зміщення у бік осмислення історичних процесів, їх інтерпретації та зв'язку з актуальними суспільними реаліями, що дає змогу розглядати історичну освіту як інструмент формування повноцінного світогляду, в якому поєднуються знання, цінності та здатність до самостійного судження.

Основною метою навчання є формування особистості, здатної критично оцінювати інформацію, усвідомлювати наслідки історичних і сучасних подій, здійснювати виважений моральний вибір і показувати соціально відповідальну поведінку в різних сферах життя.

Отже, навчання всесвітньої історії спрямоване на формування у здобувачів освіти історичного мислення, яке передбачає знання фактів й умінь аналізувати причинно-наслідкові зв'язки, розуміти контекст подій та оцінювати їх в ширшій історичній перспективі. Це дає змогу уникати спрощених тлумачень минулого та сприяє глибшому розумінню складності суспільних процесів. Розвивається також здатність до міжкультурного діалогу, що ґрунтується на визнанні рівноцінності різних культурних традицій і досвідів та усвідомленні взаємозалежності сучасного світу. Рефлексія передбачає осмислення власних знань, переконань і способів мислення та їх критичне переосмислення в процесі навчання, що забезпечує повноцінне бачення історичних процесів та їх зв'язку із сучасними суспільними викликами, такими як проблеми глобалізації, конфліктів і пошуку шляхів сталого розвитку.

### **Література**

1. Голуб А. Просторова історична компетентність у вищій освіті: методи навчання студентів бачити зв'язки між місцями та подіями. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2025. № 219. С. 513-516.
2. Державний стандарт базової середньої освіти, 2020. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/nova-ukrayinska-shkola/derzhavnij-standart-bazovoyi-serednoyi-osviti>
3. Євсович Р. Історико-педагогічний аналіз генези гуманізації і гуманітаризації вищої освіти України. *Інноватика у вихованні*. 2021. № 13 (2). С. 240-248.

4. Старжець В. І. Практичні заняття на уроках історії України як важливий чинник формування критичного мислення старшокласників. *Український педагогічний журнал*. 2026. Вип. 1. С. 169–178. URI: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2026-1-169-178>
5. Шуляр В. Філософія технології «навчання у співпраці» та інноваційний проєкт «Освіта. Діти. Майбутнє»: гуманістично-кооперативна парадигма освіти майбутнього. *Нова педагогічна думка*. 2025. Т. 124. № 4. С. 59-66.